שוטחן בחמה. מי שנשרו כליו בדרך [1] כמי גשמים: **אבל לא** כנגד העם. שלא יאמרו כשבת הלא תנא סבר דמידי דמשום מרלית העין מותר במדליס: **אוסרין.** כדי: **עשתה לו בית יד.** למוך שבאותו מקום מהו למיסריה דילמא שקלה וממטא לה בידים דלא אלא בדלים לעשות לאוזנה בגת יד שלה: **עשתה לו בית יד מותר.** דלא אמרינן לא אלא בדלים אלא אפילו בגת יד אלים: **רבי יוחנן נפיק ביה** [2] **לבי מדרשא.** במוך שבאזנו שהיה זקן והיתה לו לותת האוזן מרוחה: **וחלוקין עליו חבריו.** מפני שלא היה קשור באזנו והוא יולא בו לרה"ר: **הא דמיהדק.** דר' יוחנן היה תוחב באזנו יפה ומהדק ולא בעי קשירה ודרמי בר יחזקאל בדלא מיהדק. ל"א מתלמידי רבינו הלוי דרבי יוחנן קשור הוה ובית מדרשו סמוך לביתו הוה ולא היתה רה"ר מפסקת: [3] **והא תני רמי והוא שקשור בו.** וכי קשור מיהא אפילו לרה"ר מותר ואמאי קאמר לבי מדרשו ולא קאמר לרשות הרבים ומשני דר' יוחנן קשור ולא מיהדק הקשר. ולשון רלשון מיושב מזה: **לדורשיני.** לחולי השיניים: **זנגבילא.** גינזירו: **דרצונא.** קנמון: **לא שנו.** דחכמים אוסרין אלא של זהב שמשונה במראה משאר שיניים ודילמא מבזו לה [4] ושקלה לה בידה וממטא: **אבל של כסף.** שדומה לשאר השיניים דברי הכל מותר לשון רבותי. ולי נראה טעמא דשל זהב משום דמשיבא ואמי' לאחווי לכך אסור אבל של כסף לא משיבא ולא אמי' לאחווי. ולשון רבותי קשיא לי הא דאמר אמי רבי ור"ש בן אלעזר כו' ואי טעמא דרבנן משום דמייבי עלה הוא מאי שנא רבי (ו) דקאשיב ליה רבנן נמי לאו לאחווי מייבי ויש לתרץ דרבנן מיסר קאסרי מכל מקום ורבי מתיר דקסבר לא מייבו עלה ולא שלפא להו ומיהו ה"ל למיסם דלמא שלפא לה משום אחווי אלא לא שלפא משום דאי מחוי לה גוותא היא: **רבי הא דאמרן.** דלא מייב דילמא שלפא: **פוטר בכובלת.** ואוקימנא דהאי פוטר מותר לכתחילה הוא ואמר טעמא מאן דרכה למיפק בכובלת אשה שריחה רע ולא שלפא ומחוי גוותה: **למטה מן הסבכה.** כגון כיפה של למר: **יוצאה בה.** דלא מייבינן דילמא שלפא ומחוי דמיגלי שערה ומגנא בה שהסבכה נו הוא לשער: **מתני' פלע.** מטבע הוא: **ציצית.** מפרש בגמ': **הבנות קטנות.** שמנקבות [7] חוטים ואין עושין חוטים עד שיגדלו ונותנין חוטין או קמטים בחוטים שלא יסתמו חוטים לו"ש [8]: **ואפילו.** דבותא קאמר דלעו"ג דלאו מכשיר נו הוא אורחא בהכי ולא משאר הוא. ויש מפרשין חוטין שקולעת בהן שערה לאסריון לגדולה בריש פרקין התם משום דשכיחא בהו טבילה אבל קטנות דלא שכיחא בהו טבילה שרי. ולשון רלשון הגון מזה מדא דקטנות נמי לריכות טבילה לטומאת מגע משום טהרות ואף גדות נמי שכיחות בהו כדתניא (דף קף לב.) מעשה שהיה והטבילה קודם לאמה ועוד מדקתני אפי' בקטנות לא למיסמע דחוטין נמי אחוזים קיימי דאי חוטי הרלאם לא שייך למימתי אפי' בקטנות: **ערביות.** נשים ישראליות שנערב: **יוצאות רשלות.** דלך ערביות להיות מעוטפות רלשן ופניהם חוץ מן העינים וקרי לה בלשון ערבי רעולות היינו הרעולות דכתיב גבי תכשיטי נשים בספר ישעיה (ג יט): **מדיות.** נשים ישראליות שבמדי: **פרופות.** שמעטפות בטלית ותולה הרלועה בשפתה האחת כנגד לוארה ובשפתה השנית כורכת אחן או אגת וקושרת הרלועה בכרך ואין הטלית עופל מעליה: **פורפת.** כמו קרסים דמתרגמינן פורפין [9] כל המחבר בגד לחבירו קרי פריסה: **ובלבד שלא תפרוף לכתחילה בשבת.** ובגמ' פריך והתמרת ריש פורפת: **גמ' בת ארעא.** מכה שהיא תחת פרסת הרגל וקושר בה שלא לרפואה: **דאקושא.** שהיא קשה ומגינה על המכה מקולים ויתדות דרכים: **שובתא.** ליחלומית היולא מן הכסף ובלע"ז רוי"ל ויפה למכה שובתא כמו דאתך עפי דאלו מליאות (ב"מ דף כו.) ומשתכין בהשת דתעבית (דף ת.): **לעבד טבא.** דכספא טיבנא למה לי אלא משום שובתא דטיבנא מעליא למכה ולאו שובתא: **לעבד פולסא.** עגול של עץ ויולר עליו: **אמר אביי ש"מ.** ממתני' דנקט בולהו בהדדי מעלו לה. ולהכי נקט בולא דאיתנהו בכולהו אקושא ושובתא ופורתא: **לא שביק להו לבנתיה כו'.** מפרש לקמן מעמא דכולהו: **גניאן גבי הדדי.** ליכן זו אלל זו בעודן בתולות: **מקואות ביומי ניסן.** של מים מכוונים או סמוך לנהר וממשיך לתוכן מי הנהר וטובלות שם: **ומפצי ביומי תשרי.** שטובלות בפרת ומפני הטיט שלא יהא תלילה ותנות הסמך תחת לגליהן: **דצבעונין.** וחיש למישלף ולאחווי: **המסוללות.** מתחכלות מעוש תחת תשמיש:

פסולות

אמר רב כל מקום שאסרו חכמים כו'. י"מ דאין הלכה כרב [10] מדתני בתוליין (דף מת.) אין שוטטין לתוך גומת ברשות הרבים שלא יתקה האפיקורסים ובמאר מותר ומיהו אין זה ראיה דבמאר מותר דלף הרואה אותו אומר לנקר תפרו הוא צריך אבל בעגלמא אשם ירלאה אדם הרואה יתאדנו אפילו בחדרי חדרים אסור:

ליעבד לה פולסא. פ"ה תחיבה של עץ ויצור עליה צורה ולפיכושו (ג) ויתא מה שמקשים דבעגלמא אמר [11] מאי אסיומון פולסא ופ"ה התם היינו דבר שאין עליו צורה ובקשה דהכא משמע דפולסא הוא דבר שיש עליו צורה ולפיכ"ש ויתא דפירש ליעבד פולסא בלא צורה ויצור עליו הצורה אבל לפיר"ת קשה דפירש אסיומון הוא של מתכת ויש עליו צורה אבל אינה משובה ואינה יולאה אם כן הכא מאי איריא בלא אפילו אסיומון הכא ומשמע י"ל דצורת בלא לגלע בלרך:

ומפצי ביומי תשרי. פ"ה מפני הטיט שלא יהיה תלילה ונותנות הסמך תחת רגליהן ורבינו תם פירש שהיו נותנות מפלי זקופות שלא יצאו אותן העולם ותמיישו מהם ולא יטבלו היטב [12]:

פסולות

מסורת הש"ס עם הוספות

1) מלה דף ע. [לקמן קמו:], 2) [לעיל סב. תוספתא פ"ה ע"ש], 3) [לעיל מז:], 4) [לעיל מז:], 5) [לעיל מ:] בכורות נה: מלה מז., 6) יבמות עו., 7) [עיין תוספות לקמן קמו: ד"ה מי שנשרו ותוספות מלה לה: ד"ה מי. שהשינו על פרש"י דהכא אבל לקמן קמו: במשנה ובמלה לה: שלה פירושו כפירוש תוספות ובמלה ע. פרש"י כדהכא], 8) עיין נדרים סו: (בן אריה), 9) שמות כו ו, 10) [נ"מ מז:], 11) [וע"ע תוס' נדה סו: ד"ה אשה].

הגהות הב"ח

(1) רש"י ד"ה אבל של כסף וכו' ומאי שנא רבי דקא שרי ליה משום דלא אתיא לאחוויי רבנן נמי: (2) תוס' ד"ה ליעבד וכו' ולפיכושו. נ"ב ובמוס' פ' בכל מעבדין דף לא ע"ב כתבו בענין אמר ע"ש בד"ה שפלאו:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה אמר רב וכו' מדתני בתוליין. לאיס זו כתבו תוספות בתוליין בשם ירושלמי:

הגהות וציונים

(1) [צ"ל אלעזר] (גליון): (2) גירסת הרי"ף והרא"ש בעקיבה: (3) כת"י לו (וכן להלן עשתה לו וכ"ה בראשונים, ונכון, דק"ס): (4) כ"ה במהר"ם: (5) [גיר' הערוך ערך דר ה' לדוד שיני ע"ש] (גליון): (6) עיין רש"ש לעיל סב ע"א דצ"ל בכל הסוגיא רבי אלעזר: (7) רש"י גורס כולהו בהדדי מעלו לה: (8) בגמ' הגירסא בהו ועיין קרבן נתנאל (סימן י"ד אות י): (9) יש להוסיף ומקשי, והכל דבור אחד (באה"מ): (10) שמנקבין אוניהם ואין עושין להם גזמים וכו' שלא יסתמו נקבי אזניהם (כ"ה ברש"י שבריש"ף): (11) עיין בהגר"צ לעיל נט ע"ב אות ח: (12) עי' הגר"מ סופר בילקוט מפרשים:

עין משפט נר מצוה

סו א ב ג ד מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה יא סמג לאוין קס טוש"ע ס"מ סי' שג סעיף טו:

סז ה ו מיי' שם הלי ז טוש"ע שם סעי' יב:

סח ז מיי' שם הלכה יג סמג שם טוש"ע ס"מ סימן שלא סעיף כח:

סט ח מיי' שם הלכה יב סמג שם טוש"ע ס"מ סימן שג סעיף כ:

ע ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף כא:

עא י מיי' פ"ל מהל' מקואות הלכה יא טוש"ע י"ד סימן קלח סעיף גב לד:

עב כ מיי' פי"ע מהל' שבת הלי י סמג לאוין סה טוש"ע ס"י סימן שג סעיף כ:

עג ל מיי' פכ"ל מהל' איסורי מזבח הלכה ח סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כ סעיף ב):

רבינו חננאל

שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם דר' אלעזר ורבי שמעון אוסרין ואיהו דאמר כר' אלעזר ורבי שמעון: **במוך שבאזנה.** תני רמי [בר יחזקאל] והוא שקשור באזנה. **ובמוך שבסנדלה.** והוא שקשור בעקבה. **במוך שהתקינה לנדתה.** והוא שקשור בירכותיה ורבא אמר אע"פ שאינו קשור כיון דמאים לה לא אתיא לאחווייה. **אמר רבא עשתה לה בית יד** מותר. פי' בית יד שעושה לידה שתכסה אותה כדי שתבדוק מוך לנדתה ולא תגע בו ולא תטנף בו. והא דאמר במוך שבאזנה ותני רמי בר יחזקאל והוא שקשור באזנה אוקמה במהדק ואי לא מהדק אסור: **ושן תותבת של כסף דברי הכל מותר.** ר' שמתיר בשל זהב ור' אלעזר שמתיר בצלוחית של פלייטון ור' שמעון בן אלעזר שמתיר בכל שהוא למטה מן הסבכה אלו כולן סבירא להו כל מידי דגאני הוא לא אתא לאחווייה. והני שיטה ניהנו ולית הלכתא כחד מינייהו: **מתני' יוצאין בסלע שעל הציצית סלועיא** שיש עליה צורת מטבע ומעלא לציצית שהוא מכה תחת הרגל. **ציצית** בת ארעא. **הבנות יוצאות בחוטין** אפילו בקסמים שבאזניהן. **בנתיה דאבוה דשמואל** תלתא גוזני צבעונים הוו חוטי דידהו ולא שביק להו למיסק בהו סבר דילמא שלפא ומחוי לחברותה

ליקוטי רש"י

שוטחן בחמה. ליגמן [לקמן קמו: ע"י"ש עוד ובמסורה"ש כאן]. מי שנשרו כליו בדרך נמי גמיס שוטחן בחמה והן נוגנין מאליהן. **אבל לא כנגד העם.** שלא יאמרו כנגד בשבת אלמא מידי דמשום מרלית העין מותר מקום לגוע [ביצה ט.]. שיהא דזיסו שבכנן [לקמן שם]. **בכובלת.** מוחרת לפילון, קאר אקשור בו שמעון פילון וריחו ערב ונלע"ז בלמ"ו ואמר שריחה רע מוקמינא עליה [לעיל סב.]. בוטון שהגשים תולות בגוטאריהן של זהב או של כסף ונוקן בו שהן שמעורב בו מין בושם שמהו פילון ודומה לעלי גפנים בדמיון בת"כ שלא יערב קימוס במר מי גוגונקיא בשמן עלי גפנים בפילון [גיטין סט:]. **פלייטון.** [לעיל שם]. בושם שריחו נדף ומינו אפרסמון [סנהדרין קח. וע"ש במלא הרועים]. **רעולות.** לגיף שמגיפות כל פלוסיהם מוך מגבגל הטען ל"פ והרעלות מיני פרכגלים נאים להתעטף בהן וכל' משנה יש מדיות רעולות בגמ' שבת [ושעיה ג. יח]. דעל לשון שעיפה הוא כמו הכרוזים הרעולה (נחום ב) ובלשון משנה מדיות רעולות [תהלים ס. ה]. משוטפין ודומה לו (ישעיה ג) הטעמות השרות והרעלות וכל' משנה שניהו מדיות רעולות מסכת שבת [נחום ב. ד]. **בת ארעא** ובו'. ומי שיש לו מכה בפיסת רגלו מתחת קושר מהם כם דמעלית לא מלהה דילהו ולוגרתא דילהו דכאמרינן במסכת שבת [כתובות צג.]. **פולסא.** מחוזר לוגה וקורין לו פלדו"ן [ב"מ מז: ועיין תוס' כאן]. **ביומי ניסן.** מקוה מים מים [זוחלין] ונעשים בגמ' ולא היה מעיקן לטבול בנהרות נה:]. מקוה מים מטוגעין ואין טובלות בנהר [נדה סו.]. שמפני שהיה מוקם לשפעת לטבול בזוחלין [ר"ן נדרים מ:]. **ומפצי ביומי תשרי.** מן כל יומות הסנה ומעגלין טיט ומים ומים המעקן בקרקעות הנהר שלא יכנס הטיט ברגליהן ויהא תלילה [רש"י נדרים שם]. כשהיו טובלות בנהר ביומי תשרי הי' עושה להם מחצלות של קנים שקורין קלוי"ש ומשליכין לתוך המים ומודעלות עליהן לגליהן לפי שמיני תשרי יש טיט רב בהרות אלא שפתם ומוקם שמא יעלה טיט לגליהן ויהיה תולף [בכורות שם]. שטובלין בנהר שהוחלין מרוחין אבל מפני תלילת הטיט נותן מחצלות בנהר שטובריות עליהן [נדה שם]. בנהר היה נותנן תחת כפות רגליהן משום טיט ולא לגלע ביטי תלילה ל"ג לגמיעותא בעגלמא והיה מעיקן לטבול בנהר משום דביומי תשרי ליכא למיסם [לוחלין] [לטוטפין] ומאי דקאמר ביומי ניסן ומיד ומשרי קאמר וכ"ש בימות הגשמים כך פירשו ואין מלבון עוד לי דשום לים למיטר עביר לשו מקוואות לגבהיה כולה שמא ומפני ביומי תשרי לפיכך ר"ל דבמיה דאמרה משום לגה אלא מקוואות שבגמיהן ובימי ניסן דרוש עלמא היו מתחילות לטבול בהרות והיה מתקן לסם אמיסם סם בתחילה ניסן מקוואות שהיו טובלות בהן עד תשרי וביומי תשרי לא היה מגיעין למקוואות משום לגיכא למיסם לטוטפין ולפיכך היה מתקן להן מפלי דכשטובריו ימי תשרי כבר היו מוחזות לטבול בגמיהם משום לגה [ר"ן נדרים שם]. **המסוללות.** לדך תשמיש זכר ונקבה משפשפות נקנאן זו לזו וכן המסוללת בגנה קטן דסנהדרין (סט:) [יבמות עו.].

פסולות לכהונה לא סבר כי היכי דלא לילפן גופא נוכראה א ועביד להו מקוה ביומי ניסן מסייע ליה לרב דאמר רב ב מטרא במערבא סהדא רבה פרת ג סבר שלא[א] ירבו הנוטפין על הזוחלין ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מיברך ופליגא דידיה אדידיה דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד: ג פורפת על האבן כו': והאמרת רישא פורפת אמר אביי ד סיפא אתאן למטבע בעי אביי ה אשה מהו שתערים ותפרוף על האגוז להוציא לבנה קטן בשבת תיבעי למ"ד[ב] מערימין (א) תיבעי למאן דאמר אין מערימין תיבעי למאן דאמר מערימין בדליקה התם הוא דאי לא שרית ליה אתי לכבויי אבל הכא אי לא שרית ליה לא אתי לאפוקי או דלמא אפילו למאן דאמר אין מערימין בדליקה התם דרך הוצאה בכך אבל הכא אין דרך הוצאה בכך אימא שפיר דמי תיקו: מתני' ו הקיטע יוצא בקב שלו דברי ר' מאיר ורבי

ורבי

פסולות לכהונה. לכהן גדול דלא הויא בתולה שלימה[ג] דאע"ג דכהן גדול ביומיה לא הוה הואיל ודרך זנות חשיב ליה לאו אורח ארעא: דלא לילפן גופא נוכראה. ויתאוו לשכב עם איש: מטרא במערבא. בארץ ישראל: סהדא רבה פרת. פרת מעיד בדבר שהוא יורד מארץ ישראל לבבל וגדל ממי הגשמים ויודעין בני בבל שירדו גשמים בהרי ארץ ישראל ושמחים על אחיהם ואבוה דשמואל נמי כרב סבירא ליה דאמר פרת גדל ומימיו מתברכין ע"י גשמים: וסבר שמא ירבו נוטפים. היינו גשמים על הזוחלין הנובעין ותנן במסכת מקוואות (פ"ה מ"ה) הזוחלין כמעיין והנוטפין כמקוה ושנינו בת"כ[ז] אך מעין ובור מקוה מים יכול מילא על כתפו ועשה מקוה בתחילה יהא טהור ת"ל מעיין מה מעיין בידי שמים אף מקוה בידי שמים אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין תלמוד לומר אך מעיין המעיין מטהר בזוחלין ומקוה מטהר באשבורן ומהו אשבורן דקוו וקיימי לאפוקי שאם הטביל בו כלים דרך זחילתו כשהן נמשכין ויורדים למקוה לא עלתה להם טבילה דבור ומקוה כתיב דקוו וקיימי אבל נובעין מטהרין כמו שהן זוחלין ומושכין מגבוה לנמוך כדרך כל הנהרות הלכך ביומי ניסן שהנהרות גדילים ממי הגשמים של ימי החורף ומהפשרת השלגים חייש שמא ירבו הנוטפין על הזוחלין שניתוספו בנהר (ב) מן הגשמים על הזוחלים החיים ובטלו הזוחלין החיים בנוטפים ואין תורת מעיין עליהן לטהר בזוחלין אלא באשבורן ועביד להו מקוואות דקוו וקיימי ואני קבלתי מרבינו הלוי משום דספק זיבות[ג] ניהו וזבה טעונה מים חיים ואי אפשר להעמיד שמועתו משום דאמרינן[ה] אומר בזב מבזבה שהזב טעון מים חיים וזבה אינה טעונה מים חיים ותורתי ודקתי לפרשה וכן נראה בעיני כמו שפירשתי ורובא דעלמא מפרשים נוטפין כשאובין ולאו מילתא היא דתנן[ו] הנוטפין כמקוה: דהוו להו שאובין ל"ג: מכיפיה מיברך. משפתו וממקורו ומסלעו סלע מתרגמינן כיפה[ז]. מכיפיה מיברך ולא ממי הגשמים: ופליגא דידיה אדידיה. דשמואל אשמואל: אין המים מטהרין בזוחלין. אין מטהרין אדם וכלים הטובלין בהן דרך זחילה וצריך להמשיכן למקוה ולטבול במקוה: אלא פרת ביומי תשרי. שחדלו הגשמים ורבו הזוחלין עליהם ויש תורת מעיין על נהרות המושכין אלמא סבירא ליה שגדילין ממי הגשמים. ואני שמעתי בבכורות[ט] מטהרין בזוחלין שהנוטפין שבתוכן מטהרין ברידוי הזוחלין ויתבטלו הנוטפין בהן להיות זב וזבה טובלין בהן בשביל הזוחלין: והא אמרת רישא פורפת. והיא ודאי לכתחלה קאמר בשבת דאי מבעוד יום ולאשמועינן דיוצאה בו בשבת הא תנא רישא מדיות פרופות: סיפא. דקתני לא תפרוף: אתאן למטבע. דלאו בר טלטול הוא אבל אבן שהקנה לכך ראוי לטלטול: להוציא לבנה הקטן. לאוכלו: תיבעי למאן דאמר. פלוגתא בכל כתבי הקדש (לקמן דף קכ.) לובש כל מה שיכול ללבוש דברי רבי מאיר ואפילו עשרה חלוקים זה על זה רבי יוסי אומר שמונה עשר כלים כדרך שהוא לובש בחול: דרך הוצאה בכך. כגון מוכרי כסות מוליכין אותו דרך מלבוש: מתני' הקיטע. שנקטעה רגלו[י]: יוצא בקב שלו. דמנעל דידיה הוא:

ורבי

פסולות לכהונה. פי' לכהונה גדולה דלאו בתולה שלימה היא ואע"ג דכהן גדול בימי שמואל[ו] לא הוה היה מחמיר וי"מ משום זונה ופסולות אף לכהן הדיוט וכן משמע בפ' הערל (יבמות עו.) דקאמר התם לית הלכתא [לא כרבא ולא[ו]] כאבא (עד דקאמר[ח]) [וקאמר] ואפילו לרבי אלעזר דאמר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה כו' משמע לטעמא משום זונה: סהדא רבה פרת. פי' הקונטרס פרת מעיד (ג) שהוא יורד מא"י לבבל וגדל ממי גשמים ולא נהירא שהרי בבל במזרח א"י קאי וכל הנהרות יורדים ממזרח למערב לכך פר"ת שהיו מכירים שירדו הגשמים לא"י ע"י שחוזר פרת לאחוריו על ידי גדילתו בא"י מתוך הגשמים[ח]: שמא ירבו הנוטפים. פירוש מי גשמים על מי נהרות שהיו[ט] זוחלין והוו להו מקוה ואמרינן דאין מקוה מטהר בזוחלין כ"א באשבורן דתנן במסכת מקוואות (פ"ה מ"ה) הזוחלין כמעיין והנוטפין כמקוה ותניא בת"כ יכול מילא מים על כתיפו ועשאו מקוה בתחילה יהא טהור תלמוד לומר מעיין מה מעיין בידי שמים אף מקוה בידי שמים אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין פי' אף בזוחלין וכ"ש באשבורן תלמוד לומר אך מעיין מעיין מטהר בזוחלין ומקוה באשבורן ומהו אשבורן דקוו וקיימי ויש מפרשים שלא היה רוצה להטבילן בהן משום דהוו להו ספק זבות וזב וזבה טעונים מים חיים ושמא ירבו הנוטפין והוו להו מכונסין ולא נהירא חדא דמ"מ עביד להו מקוואות והא בעינן מים חיים ועוד (דבת"כ) [דבתוספתא פ"ג דזבים] קאמר תומר בזב מבזבה שהזב טעון מים חיים והזבה אינה טעונה מים חיים וא"ת ולשמואל דאמר אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי זב דבעי מים חיים איך יטבול ביומי ניסן וי"ל במעיין מכוסה שאין מי גשמים יורדין בתוכו וא"ת אמאי חיישינן שמא ירבו הנוטפים לימא קמא קמא בטיל כדאמר בפ"ה דמסכת ע"ז (דף עג.) המערה יין נסך לבור אפילו כל היום כולו כשר דאמרינן קמא קמא בטיל וי"ל דלא מהני טעמא דקמא קמא בטיל כיון שהאיסור רבה מכשיעור[י] וההיא דיין נסך דקאמר קמא קמא בטיל היינו קודם שרבה האיסור על כדי נתינת טעם בהיתר: דאמר שמואל נהרא מכיפיה מיתבריך. פי' ממקומו[כ] ומסלעו סלע מתרגם כיפיה מנביעתו מיתברך ולא ממי גשמים וא"ת והא קא חזינן שמחמת הגשמים הם גדילים וי"ל כדאמר במסכת תענית (דף כה:) שאין לך טפח יורד מלמעלה שאין טפחיים עולים כנגדו מלמטה ואור"ת דהילכתא כוותיה דשמואל ומייתי ראיה מפרק בתרא דבכורות (דף נה:) דתניא רבי מאיר אומר לא פרת שמו אלא יובל שמו ולמה נקרא שמו פרת שמימיו פרין ורבין ולאו דוקא נקט פרת דה"ה לכל נהרות והא דנקט פרת משום שהוא גדול מכל נהרות ולפי שהוא מא"י וקאמר התם מסייע ליה לשמואל דאמר נהרא מכיפיה מיתבריך ועל זה אנו סומכין לטבול בנהרות אפילו אם גדלו מאד: הקיטע יוצא בקב שלו. פ"ה[ל] קיטע שנקטעה רגלו עושה כמין דפוס רגל וחוקק בו מעט לשום ראש שוקו בתוכו ואינו [ס"א והוא[מ]] נסמך עליו ומש"ה יוצא בקב שלו דמנעל דידיה הוא ור' יוסי אוסר דלאו תכשיט הוא ואינו מנעל והוי משוי והקשה רבינו תם דבמסכת יומא (דף עח: ושם) משמע דלכ"ע מנעל הוא ואסור לנעול בו ביוה"כ ולענין שבת בהא הוא דפליגי דרבי יוסי גזר דילמא מיפסיק ואתי לאתויי ורבי מאיר לא גזר וי"ל דה"נ בהא פליגי דטעמא דר' יוסי דכיון דלא הוי של עור לא מיהדק ואיכא למיחש דילמא מיפסיק ואתי לאתויי אך קשה מהא דאמר בגמרא[ט] חלצה בסנדל כו' חליצתו כשרה ואמר שמואל ר"מ הוא משמע דלר' יוסי חליצתו פסולה ואמאי כיון דמנעל הוא וי"ל דהאי נמי בהא תליא דכיון דלענין שבת גזר דילמא מיפסיק אינו ראוי להלך בו ודמי לקטן שהלך במנעל גדול דחליצתו פסולה כדאיתא בפ' מצות חליצה (יבמות קג.) משום דנעלו כתיב נעלו הראוי לו וא"ת היכי גזרי דילמא נפיל ואתי לאתויי הלא אין לו אלא רגל אחד ואי נפיל לא יזוז ממקומו ואומר ר"י דמיירי שנושא בידו מקל ועיקר הליכתו היא בסמיכת המקל והשתא אי נמי מיפסיק יוכל להלך מכאן יש להתיר למי שכווצו גידי שוקיו ללכת במקלו בשבת והרב פור"ת פי' דקיטע יש לו סמך שקושר בכרעו ומגיע לארץ והשוק כפופה לאחוריה וראש השוק במקום הרגל עושה לו קב (ד) להראות כמו שיש לו רגל ובהא פליגי ר' יוסי סבר כיון שאינו נסמך עליו אלא תלוי באויר חיישינן דילמא נפיל ור"מ לא חייש ולפי זה אין ראיה להתיר לקיטע לצאת במקלו אמנם יש להתיר מסיפא דמתניתין דאינו אוסר אלא סמוכות שלו לפי ששוקיו תלויין באויר ודילמא נפיל ואתי לאתויי (אבל הכסא) והספסלים[נ] שבידו אינו אוסר ואינהו הוו דומיא דמקל וק"ק לפי זה אמאי מטמא ליה רבא משום מדרס כיון שאינו נסמך עליו ושמא כשהוא יושב פעמים הוא נסמך עליו ולכך עושה לו בית קבול כתיתין שלא יוזק בקשר[ס] העץ כשהוא יושב:

סנדל

מהן והאי דאמרי' דנהר מתגדל ממי גשמים הוי פלוגתא אדשמואל [נדרים מ.]. כשיורד מטר בא"י מעיד עליו פרת בבבל שכל שהוא גדול בידוע שאע"פ שלא ירדו גשמים כאן ירדו גשמים בא"י ונפקא מינה שאסור לטבול בו לפי שאין מי גשמים הנוטפין מטהרין בזוחלין אלא באשבורן כלומר דקוו וקיימי כדתניא בספרי אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין ת"ל אך מעין ובור מעיין מטהר בזוחלין ומקוה באשבורן הילכך כל היכא דליכא למיחש שמא רבו נוטפין על הזוחלין אסור והיינו כשהנהר גדול הרבה אבל אם היה הולך לאטו או שלא נתרבה אלא מעט דליכא לספוקי ברביית נוטפין שרי כדתניא בתוספתא העיד ר' אלעזר בר צדוק על הזוחלין שרבו על הנוטפין שהם כשרים [ר"ן שם]. [המשך בסוף המסכת]

עין משפט נר מצוה

עד א ב מיי' פ"ט מהל' מקוואות הלכה יג סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' רא סעיף ב:

עה ג ד מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה יג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שג סעיף כב:

עו ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף כג:

רבינו חננאל

לחברתה ולא הוה שביק להו דגנייז גבי הדדי סבר דלא לילפו גופא נוכראה (ואמר רב הונא נשים המסוללות זו בזו פסולות לכהונה). והוה עביד לבנתי' מקוה (ביום) [ביומי] ניסן ולא היה מניחן לטבול בפרת מפני שרוב מי פרת בניסן מי מטר הן כרב דאמר מטרא במערבא שהדא רבה פרת כלומר כיון שתראה כי רבו מי פרת עדות היא שהוגשמה ארץ המערב. וסבר אבוה דשמואל שמא ירבו נוטפין שהן מי גשמים הנוטפין מן הגגות ונעשו שאובין על מי הפרת שהן זוחלין כדתני במקוואות בפ' ה' הזוחלין כמעין והנוטפין כמקוה העיד ר' (יצחק) [צדוק] על הזוחלין שרבו על הנוטפין שמכשירין. ושאמר שמואל נהרא מכיפיה מתברך כלומר הנהר הגדול מן הסלע שיוצא ממנו משום נרבת מליאתו ולא ממי המטר פליגא על אבוה דשמואל ועל רב. ועוד דברי שמואל סותרין זה את זה בכאן אמר כי מי המטר אינם ממלאים הנהר אלא מכיפיה מיבריך ועוד אמר אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד מכלל דבשאר החדשים זולתי תשרי כנוטפין הם דגשמים רבו עליהן ומפצי ביומי תשרי היה מסתידו לבנותיו במפצי מפני בני אדם שעל הנהר וטובלת בפרת כי דברי הכל בתשרי זוחלין הן ולמה במפצי דלית להו טהרה במקוה: פורפת על האבן ועל האגוז ועל המטבע מע"ש. פי' נותנת אבן או אגוז או מטבע בקצה הסדין כמין קרס בלולאות שלא ישמט הסדין מעליה כדי שתהא מתעטפת באותו סדין ונותנת זה שעשאתו כמין קרס. נשים מדיות מנהגן לצאת בענין הזה פרופות. ובלבד שלא תפרוף בתחלה בשבת על המטבע. והנשים הערביות מנהגן לצאת רעלות ופי' רעלות בירושלמי בליכריאה והן כמו כסוי פנים כדכתיב (ישעיה ג) השרות והרעלות. רי"א זוג. ללמדך שבמקומות הללו כך היה מנהגם ומותר להם וכל אדם מותר בכך אלא שדברו חכמים בהווה: בעי אביי אשה מהו שתערים ותפרוף באגוז להוציא לבנה קטן בשבת ועלתה בתיקו: [מתני'] הקיטע יוצא בקב שלו דברי רבי מאיר ורבי

רב נסים גאון

קסבר שמא ירבו הנוטפין על הזוחלין. עיקר דילה בתורת כהנים אי מה מעין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין תלמוד לומר אך המעין מטהר בזוחלין והמקוה מטהר באשבורן. ובמסכת מקוואות (פרק ה משנה ה) הזוחלין כמעין והנוטפין כמקוה העיד רבי צדוק על הזוחלין שרבו על הנוטפין שהן כשרים. ותישתכח בפרק ז' דעדיות הנוטפין שרבו על הזוחלין אינן כשירים: תיבעי למאן דאמר (מדליקין) [מערימין] בדליקה תיבעי למאן דאמר אין מערימין. עיקר דיליה בפרק כל כתבי הקודש (דף קכ) דתנן לובש כל שהוא יכול ללבוש ועוטף כל מה שהוא יכול להתעטף רבי יוסי אומר י"ח כלי מכלל דתנא קמא סבר מותר ללבוש ולהציל אפילו יתר מי"ח כלי ואף על פי שהוא מערים בכך:

מסורת הש"ס עם הוספות

א) נדרים מ: בכורות נה: ע"ש, ב) יומא עח: [יבמות קג:], ג) עיין יבמות נט., ד) שמיני פרשתא ט ה"א וה"ג, ה) [בתוספתא מגילה פ"א ותוספתא זבים פ"ג], ו) מקואות פ"ה מ"ה, ז) [עי' רש"י ברכות נח: ד"ה קטע], ח) וע"ע תוס' בכורות מד: סד"ה לא, ט) לקמן סו ע"א.

הגהות הב"ח

(א) גמ' תיבעי למ"ד מערימין בדליקה תיבעי למ"ד אין מערימין בדליקה תיבעי: (ב) רש"י ד"ה וסבר שמא וכו' שניתוספו בנהר מי הגשמים: (ג) תוספות ד"ה סהדא וכו' מעיד בדבר שהוא: (ד) תוס' ד"ה הקיטע וכו' עושה לו קב כמין סנדל להראות כמו שיש:

הגהות וציונים

א] ברש"י ותוס' הגירסא שמא (וכ"ה בכת"י): ב] למאי דפסק הב"י סימן של"ד והר"ן דהתם מיירי לחצר המעורבת קשה לפרש הך סוגיא. ואין ענין כלל להך דהכא ואפלע"ד דכוונת הסוגיא למאי דפליגי בתוספתא פי"ד מצילין מפני הדליקה כו' יזמין ואח"כ יציל כו' ואין מערימין בכך רי"א מערימין. מהרב הג' ר' בנימין קארנגאלד זצ"ל (גליון) ועיין בספר ברכות שמים שהעיד שהם דברים בלתי מובנים: ג] צ"ל זבות וכ"ה בתוספות: ד] נדצ"ל כיפא: ה] עיין מהרש"א ועיין ברש"י בכורות נה ע"ב: ו] [צ"ל אבוה דשמואל] (גליון): ז] כן הגיהו המהרש"ל ומהר"ם ע"פ הגמרא שם: ח] רש"ל מקיים גירסא זו ועיין ביבמות עו ע"א: ט] נדצ"ל שהם: י] יש להוסיף מכשיעור ההיתר (בארות המים): כ] נדצ"ל ממקורו וכו' כיפא: ל] עי' רש"י שעל הרי"ף: מ] עיין מהרש"א: נ] המהרש"ל מוחק תיבת "והספסלים" ומקיים הגירסא אבל הכסא וע"ע בבית יוסף או"ח סימן שא (עמ' רלו ד"ה גם בזה מהד' הדרת קודש) ובביאור הגר"א שם ס"ק מג ובהגהות והערות שם אות כג בבירור שיטת התוס' כאן: ס] צ"ל בקישוי העץ (חי' ר"מ בנעט):

ליקוטי רש"י

פסולות לכהונה. משום זנות [יבמות עו.]. מטרא במערבא סהדא רבה פרת. פרת יורד מא"י לבבל וכשהגשמים יורדין בא"י סהדא רבה הוי פרת בבבל שירדו גשמים במערבא לפי שגדל מחמת הגשמים [בכורות נה:]. כשנהר פרת גדול הוי עדות לגשמים שיורדין לא"י דא"י גבוה מכל הארצות ובאין גשמים ונופלין בפרת ומתגדל

הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה